

TÁJÉKOZTATÓ

a demográfiai folyamatokra és azok nyugdíjakkal kapcsolatos egyes hatásaira vonatkozó ötven éves, valamint a Nyugdíjbiztosítási Alap bevételeire és kiadásaira vonatkozó öt éves előrejelzésről

1. Az előrejelzési modell

Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 86. § (8) bekezdésének értelmében a költségvetésről szóló törvényjavaslat benyújtásakor az Országgyűlésnek tájékoztatásul be kell mutatni a Nyugdíjbiztosítási Alap bevételeire és kiadásaira vonatkozóan öt évre, a demográfiai folyamatokra és azok hatásaira vonatkozóan ötven évre szóló előrejelzést. Jelen tájékoztatás ezen törvényi kötelezettség kilencedik alkalommal történő teljesítése. Az összeállítás az előírt kötelezettségnél bővebb terjedelmű adatokat tartalmaz, mivel részét képezi a kiadási-bevételi folyamatok 50 éves előrejelzése is.

A számítás alapját a 2005-2006. években kifejlesztett előreszámítási modell jelenti, mely felépítésében eltér az 1997-ben kifejlesztett és folyamatosan aktualizált korábbi kalkulációtól. A számítások a már hatályba lépett, valamint az elfogadott, de csak a későbbiekben alkalmazásra kerülő jogszabályok figyelembevételével készültek. Ezen kívül számításba vettük azokat a nyugdíjrendszerben tervezett változásokat is, melyek Magyarország 2006. szeptember elején benyújtott Konvergencia programjához kapcsolódnak.

2. Az előrejelzés szerkezete

A mellékelt táblázatok első két lapja beolvasandó („input”), prognosztizált adatokat tartalmaz a makrogazdasági jellegű folyamatokra, illetve a nyugdíjbiztosítási járulékok majdani mértékének alakulására. A számítások alapját képező demográfiai, valamint a munkaerőpiaci adatokat a 3-4. táblázatok tartalmazzák. Az összeállítás döntő része a számított eredményeket, tehát a nyugdíjrendszer néhány fontosabb összetevőjének (prognosztizált) értékeit tartalmazza.

3. A prognózis leírása

3.1 Az előrejelzéshez felhasznált adatok

Az előrejelzés a Eurostat legfrissebb, 2005. évben kiadott demográfiai prognózisára épül. Eszerint Magyarország népessége az előrejelzési időszakban kismértékben, de folyamatosan csökken. Így 2056-ra a népesség száma 8,7

millió fő lesz. A hosszabb távú makrogazdasági előrejelzés azt feltételezi, hogy az elkövetkező években a fontosabb területeken folytatódik Magyarország felzárkózása az uniós átlaghoz. Az ezzel járó hatások eredményeképpen a GDP összehasonlító áron mért növekedése több éven keresztül lényegesen meghaladja az európai átlagot. Az integrációs hatás kimerülése után, a következő évtized elejétől kezdődően a gazdasági növekedés az európai átlagnak megfelelő értéket érhet el.

Az előrejelzéshez felhasznált makrogazdasági prognózis összhangban van a demográfiai feltételezésekkel. A prognózis a termelékenység folyamatos, 3-4 %-os, illetve az 50 éves időszak végére kismértékben 3 % alá eső növekedését feltételezi. Az aktív korú népesség csökkenése következtében a foglalkoztatottak száma mérséklődik, a foglalkoztatottak munkaképes korúakhoz viszonyított aránya azonban emelkedik. Az előrejelzés a gazdasági növekedéssel összhangban a reálbérek tartós növekedésével számol. A teljes, ötven éves időszakra – valamint a korábbi évekre – vonatkozó, a számítások során használt paramétereket az összeállítás első két lapja tartalmazza. (A makrogazdasági prognózis 2007. évi mutatói megegyeznek a költségvetési törvényjavaslat általános indoklásában bemutatott adatokkal.)

A makrogazdasági pályát jellemző egyes főbb mutatók értékei a hosszú távú előrejelzési időszakban az alábbiak szerint alakulnak:

- A fogyasztói árszínvonal éves növekedése fokozatosan mérséklődik és a 2050-es évekre 2,0 %-ra csökken.
- A foglalkoztatottak számának előrejelzése a feltételezett aktivitási ráták alapján, a demográfiai feltételezésekkel összhangban készült el. Ennek figyelembevételével a foglalkoztatottak száma a 2000-es évtizedben érzékelhetően növekszik, a 2010-es évek elején ennek üteme megtorpan, majd az évtized második felétől kezdődően folyamatosan kismértékű csökkenés várható. A csökkenés mértéke jellemzően – az aktivitási ráta növekedése miatt – elmarad az aktív korosztályok létszámának csökkenésétől.
- A reálbérek növekedése csökkenő ütemben, de fokozatosan fennmarad. A hosszú távra vonatkozó feltételezések szerint nominálértéken véve a bruttó átlagkereset a jövő évtizedben kb. évi 6-7 %-os mértékben növekszik. Ezt követően a növekedési ütem kissé mérséklődik, és a 2050-es évekre kismértékben 5 % alá csökken. Ez – megegyezően a termelékenység növekedésével – mintegy 2,5-3,0 %-os reálérték-növekedésnek felel meg.

A magánnyugdíjpénztári felhalmozás, illetve ellátások kalkulációja során az előrejelzés 3 %-os évi nettó reálhozamot feltételez.

3.2 Az előrejelzés eredményei

Az előrejelzés eredményeit összefoglalva megállapítható, hogy a jelenlegi jogszabályi keretek mellett – figyelembevéve a Konvergencia programhoz kapcsolódóan tervezett intézkedéseket is – a nyugdíjrendszer hosszú távú egyensúlya csak igen jelentős állami támogatással biztosítható.

A hiány mértékét befolyásoló tényezők közül ki kell emelni a demográfiai hatásokat. Az elkövetkező évtizedekben jelentősen növekszik a nyugdíjasok járulékfizetőkhöz viszonyított aránya. Ezt a tendenciát csak kismértékben enyhíti az aktivitási arányok növekedése. Ezzel kapcsolatban figyelembe kell venni azt is, hogy a magas aktivitás – a kezdeti magasabb járulékbevételeket követően – a szolgálati idők növekedése következtében magasabbak nyugdíjak megállapítását eredményezi.

A nyugdíjrendszer finanszírozási kilátásait javítja – a demográfiai folyamatok jövőbeni hatását tehát enyhíti – a foglalkoztatói nyugdíjbiztosítási járulék mértékének 2007. évtől megvalósuló 3 százalékpontos emelkedése. A korhatár alatti III. csoportos rokkantsági nyugellátások kiadásaihoz kapcsolódó jövő évi változás, hogy e kiadások finanszírozása átkerül az Egészségbiztosítási Alapból a Nyugdíjbiztosítási Alapba. Ez azonban a finanszírozhatóságra érdemi hatást nem gyakorol, mivel a kiadásokkal együtt a Nyugdíjbiztosítási Alap azok fedezetéhez is hozzájut.

A fentiekben leírtak együttes hatásaként az előrejelzési időszakban jelentős kiadási többlet (deficit) jelentkezik. Az állami költségvetési megtérítés összege – tehát a Nyugdíjbiztosítási Alap deficitje – bruttó nyugdíjak feltételezése esetén a 2010-es évek közepétől már meghaladja a GDP 2 %-át, sőt az előrejelzés utolsó időszakában a GDP 6 %-át is. Az államháztartási egyenlegre gyakorolt hatást pontosabban bemutató nettó nyugdíjkiadással (a nyugdíjkiadásokat a nyugdíjakat terhelő személyi jövedelemadó összegével csökkentve) számolva a deficit mértéke ettől elmarad, a 2050-es évek közepére a GDP 4,2 %-át érheti el. A 2050. évre prognosztizált – a konvergenciaprogramban is feltüntetett – hiány mértéke nettó nyugdíjkiadást feltételezve a GDP 3,9 %-a.

Az első pillér terheit jelentősen befolyásolja a magánnyugdíjpénztári tagság – kezdeti várakozásoknál idősebb – átlagéletkora. Emiatt az első pillér – központi költségvetés által megtérített – bevételkiesése a reform bevezetését követő első

évtizedekben magasabb lesz, mint amelyet a nyugdíjreform alapfeltételezése tartalmazott. Ezt követően azonban a nyugdíjkifizetések korábban várnál gyorsabb ütemű csökkenése az első pillér helyzetét kedvezően befolyásolja.

A Nyugdíjbiztosítási Alap ellátási kiadásait és járulékbévételeit a korábbi gyakorlatnak megfelelően kiegészítettük egyéb bevételi és kiadási tételekkel (például pótlékok, bírságok, működési kiadások) is. Az így eredményül kapott egyenlegek és a GDP hányadosának várható időbeli alakulását az 1. ábra mutatja be.

Budapest, 2006. november